

Šárka Vídeňská

ŘVOUCÍ TICHO

ŘVOUCÍ TICHŮ

Šárka Vídeňská

„Šárko, kdybych si mohl vybrat, zda chci být v životě slepý, nebo neslyšící, určitě bych bral slepotu. Vy neslyšící máte daleko horší sociální bariéru,“ řekl mi kamarád Petr, od narození nevidomý.

Aha... to už jsem někde četla. Slepota odděluje od věcí, hluchota od lidí...

Super chlap. Přes internet má kamaráda z Izraele, koupí letenku a cestuje za ním. Sám. Nikdy ho neviděl a ani neuvidí. Skákal s padákem: „To byla nádhera! Musíš to taky zkusit.“

A já? Skočit s padákem mě, zejména v mládí, lákalo, ale musela bych mít pásku přes oči. Kvůli prostorové orientaci, závratí. Však Petře, kdybys tu hloubku pod sebou viděl...

Zatím ještě slyším. Tedy s nejsilnějším sluchadlem a už ne všechno. Praktická hluchota 99,...%. Musela bych se podívat na poslední audio, ale do 100 % chybí maličko.

„Mami, to bylo hrozně hlasité!“ diví se dcera, když mě doprovází na zkoušku nového sluchadla. Na určitých frekvencích neslyším nic. Absolutně nic. Tak asi proto, i když si pamatuji hluchotu krásných 60 %, nikdy jsem neslyšela třeba šumění listí stromů...

Z vlastní iniciativy, zejména kvůli strachu z hlubokých depresí, jsem v dospělosti navštívila psychiatrickou ordinaci. Doktorku však nezajímají moje současné potíže, spěchá, po dotazu, zda neslyším od narození, píše diagnózu, recept a ven... Za pomoci slovníku cizích slov, doma přeloženo – mentální retardace.

A bylo po depresích! Zpráva, že jsem vlastně blb, mě velmi rozčílila, lidově řečeno nakopla, a hlavně duševně uzdravila. Skončila v koši – a já začala psát. To mi hodně pomáhalo. Vzpomínky a pocity z raného dětství, o šikaně spolužáků i učitelů v běžné základní škole, neboť v době temné totality jsem měla být uklizena do zvláštní školy pro žáky všemožného zdravotního postižení, v lepším případě do speciální internátní školy pro neslyšící v krajském městě. Takovou „ostudu“ nemohl připustit můj otec, významný zaměstnanec tehdejší SNB, aktivní komunista. Píšu o mizerném i hezkém manželství, prostě velké lásce. Tomu rozumím asi jen já.

Bůh byl trošku škodolibý, když mi paradoxně daroval do vínku hudební sluch. A tak často z obývacího pokoje zněla Beethovenova Devátá, skladby Mozarta, Bacha... Zpívala jsem v kostele i na pohřbech. Zejména v kostelech jsem si užívala skvělou akustiku, která na jiných místech dovede sakra znepríjemnit život nedoslýchavých. Bohužel, teď už ani se sluchadlem neslyším ty nejtišší, krásné tóny naděje Deváté.

Dnes ráno po probuzení, dokud neaktivuji sluchadlo, nemluvím. Protože snad nejhorší, deprimující je neslyšet svůj vlastní hlas.

Sluchové postižení je označováno Světovou zdravotnickou organizací (WHO) jako druhé nejtěžší, ihned po mentálním postižení. Lidé jsou odtrženi od komunikace.

Recenze/předmluva ke knize Řvoucí ticho.

Řvoucí ticho je mimořádně upřímný a niterný text, který se nebojí jít do hloubky – do míst, kam se většina literatury neodvažuje.

Autorka v něm s jemností i razancí otevírá svět, kde sluch přestává být samozřejmostí a kde každé slovo, které zazní – nebo nezazní, má obrovskou váhu. Tento příběh není o tichu jako prázdnotě, ale o tichu, které křičí, bolí, ale také léčí a posiluje.

Působivost textu nestojí na efektních zvratech, ale na silném pozorování a schopnosti vnímat obyčejné situace v celé jejich lidské vrstevnatosti.

Atmosféra je živá, čtenář téměř cítí vůni babiččiny kuchyně, mrazivý vzduch před zimními kamny i hmatatelný stesk a napětí v dětských očích.

Autorka prokazuje výjimečný cit pro detail a schopnost jemného kontrastu mezi každodenním a existenciálním.

Důležité je i to, že text není sentimentální. Ačkoli popisuje bolest, ztráty, rodinné odcizení nebo bezmoc, nikdy neupadá do sebelítosti. Naopak – místy překvapí nadhled, sebeironie a suchý humor, které svědčí o vnitřní síle vypravěčky. Tento tón je vzácný a zaslouží pozornost.

Po jazykové stránce má text osobitý rytmus a styl, který stojí za uchování. Každý odstavec skrývá potenciál oslovit, dotknout se, nebo změnit úhel pohledu – a to je něco, co dobrá literatura dělá.

Na závěr jedno podstatné: Řvoucí ticho je nejen čtení, ale setkání. S příběhem, s člověkem, se světem, o kterém se často

mlčí. A právě proto je důležité, že tento text vznikl – a že ho autorka nechala zaznít.

Silně doporučuji nejen ke čtení, ale i k zamyšlení. Takové knihy nerostou na stromech.

Ladislav Kratochvíl
blogger iDnes.cz

NAROZENÍ

Za okny dlouhý měsíc leden předvádí sílu své mrazivé krutosti. Byla toho roku 1956 na Moravě opravdu zima ukrutná.

„Měl to být syn...“ povzdechla smutně matka, když na pokoj novorozeneckého oddělení přivezli vozík, naložený vřiskajícími, hladovými uzlíky. Šárka, toto jméno bylo připraveno, kdyby snad náhodou..., na ni upřela hnědé oči. Jako by říkaly: „Nedá se nic dělat. Jsem tu, starejte se.“ Snad v duši zakořenil pocit viny, zbytečnosti vlastního zrození. Doma na ni čekají dvě sestry, Veronika s Luckou. Ona je třetí, zbytečná...

A jen Bůh ví, že malinkaté levé ucho nevnímá a nikdy neuslyší zvuky a hlasy našeho světa.

PODIVNÝ SVĚT DOSPĚLÝCH

Matka potkala na ulici sousedku. V tichém hovoru se občas obě zasmějí, zamračí. Šárka je znuděně sleduje, přešlapuje, to zastavení už je příliš dlouhé, pak začne jejich, pro ni podivné, chování napodobovat. Vydává jen pro ni nesrozumitelný šepot, kroutí pusou, hlavou, směje se. Sousedka zmlkla, pohoršeně civí na dítě. Však vidí sama sebe... „Prosím Tě, co to vyvádíš? S Tebou je jenom trápení!“ chytí ji rozčilená matka za ruku, s omluvou odchází.

NŮŽKY I

Svatba, žení se otcův bratr. Šárka, nastrojena v šatičkách a sněhobílých punčocháčích se uprostřed svatebního veselí nudí. „Můžeš jít na chvíli ven, ale ne aby ses umazala,“ vyprovodila ji matka na dvorek domu. Nadýchat se svěžího, jarního vzduchu zašli také dva strýcové, opojeni moravským vínem. Zpozorovali dítě sedící na dřevěné lavičce, něco se domlouvají a jeden odchází dovnitř, vrací se s nůžkami. Malá vykulí úžasem oči. Doma jí tak šikovnou věc nedovolí a teď jí strýc podává nůžky, ukazuje, že si klidně může stříhnout do punčocháčů. Chvilka zaváhání, ale možnost vyzkoušet zázračné nůžky vítězí a velcí se mají poslouchat. Levá ruka natáhla punčocháče, pravá pečlivě stříhá. Objeví se růžové kolínko, sama rozhodla stejným způsobem upravit i druhou nohavici.

Podezřele veselí strýcové s nůžkami rychle zmizeli dovnitř. Svatebčané se smějí, když se malá, nadšená, s úsměvem objeví ve dveřích, jen matka se rozčiluje: „Nové punčocháče a Ty je zničíš! A vůbec, kde jsi vzala nůžky?“

Šárka cítí krivdu, ale marně hledá viníky. Strýcové se schovali a slovům dítěte nikdo nerozumí. Však do třetích narozenin zbývá dlouhá doba. Když se povedení příbuzní objeví, malá brečí, začne do nich mlátit, kopat. Matka je překvapena náhlou agresivitou dcerky, bohužel ji nenapadne nic jiného než jí, zmítající se vzteky, dát pár facek a odtáhnout ji domů.

POHLAZENÍ

Šárka dostala tříkolku. Nadšeně prohlíží její části, především řídítka a zvonek, opřela se do pedálů, odjíždí. Buclaté tváře zčervenaly námahou, oči září štěstím. Ale pozor! Někdo proti ní kráčí. Zkouší jako správný řidič zvonek, zastavuje a zvědavě si prohlíží překážku.

Starší pán ve vojenské uniformě, zřejmě voják z povolání z městských kasáren, k ní něco promlouvá. Šárka, hlavu zabalenou v teplém kašmírovém šátku – prevence kvůli častým zánětům středouší, nerozumí. Vidí, že usměvavý pán čeká na odpověď a v těchto situacích, kdy neslyší nebo nerozumí, se naučila odpovídat ne, přesvědčivým pohybem hlavy. Určitý druh obrany – neslyším, nerozumím, nechte mě být, nic nechci... Pán znovu něco povídá, pohladí ji po hlavičce, odchází.

Dítě stojí a ještě chvíli si užívá teplo pohlazení přes měkký šátek. Pak pomalu odjíždí, v duši podivný stesk.

Dalšího dne nemá Šárka stání. „Mami, já chci jezdit.“

„Počkej, teď nemám čas vytáhnout tříkolku.“

„A kdy bude čas?“ Matka se nervózně podívá na hodiny. „Ve tři,“ odbude dceru a zavírá se v koupelně. U přepírání prádla početné rodiny mrzutě přemýšlí. Manžel chce, aby spolu šli na společenský večer, tradičně pořádaný jeho zaměstnavatelem na stanici Veřejné bezpečnosti. A ona nesnáší tyto akce s pitím alkoholu a uvolněnými řečmi ostatních. „Ať si jde sám. Je to jeho kolektiv,“ uvažuje.

Dveře koupelny nepříjemně vrznou, dovnitř se cpe Šárka. „Mami, už budou tři?“ žadoní. Ta se vztekle utrhne: „Zalez a neotravuj! Až budou, tak Ti řeknu!“

„Ano, ať si jde sám, aspoň nebude mít moje máma řeči,“ rozhodla se definitivně a rázně odhodila poslední kus prádla do kýble.

Babička nemá jejího manžela ráda a tuto zášť nikterak neskrývá. Nesnáší jeho veselou, společenskou povahu, reptá, že je stále v práci a už vůbec se nesluší, aby matka tří dětí vysedávala po večerech, byť s manželem, v restauraci či vinném sklípku, kde společenský večer pokračoval. Vytýká dceři.

Konečně sedí Šárka na své oblíbené tříkolce. Sleduje vzdálené klacíky a kamínky, na které přesně najíždí. Po modré obloze plují bílí beránci. Z těch pršet nebude a včera děda povídal, že je sucho a nestačí zalévat zahradu. Obrovskou zahradu s hlavní cestou, lemovanou železnými oblouky, po nichž se pnou bohaté hrozny červeného vína. I za úmorných veder vytváří budoucí úroda příjemnou, stinnou střechu.

Zahrádkářská kolonie sousedí s vojenskými kasárnami, oddělena drátěným plotem, a majitelé zahrad se zlobí, že vojáci v noci loupí ovoce a zeleninu.

Jen děda se šibalsky usmívá. K plotu si přistavil lavičku, kde posedává, odpočívá, pokuřuje cigarety a pro kluky za plotem, v zeleném, se stal vrbou útěchy. Svěřují se mu s těžkým životem vojenským, teskní po domově a děda pokyvuje hlavou, potěší, poradí. I cigaretu, startku bez filtru daruje.

Ale především podá přes plot koš přebytků ovoce a zeleniny, takže část jeho zahrady se stala pro vojáky posvátným územím a pro dědu oázou klidu a míru, únikem před věčně nespokojenou, hudrající babičkou.

Dědu s jeho zahradou má Šárka nejraději. Prohlíží bílé beránky, ale pozor! Opačná strana oblohy hrozivě zčernala. Bude pršet a zahrada se řádně zaleje. Nevnímá, že se kdosi přiblížil, až ucítí pohazení. Aha! Včerejší známý. Pán ve vojenském stejnokroji se usmívá, opět ji pohladí, něco promluví a pokračuje v cestě. Šárka stojí, užívá si teplo pohazení, náhle se zvedne a peláší domů. „Mami, mami, kolik je hodin?“

„Prosím Tě, vždyť tomu ještě nerozumíš. Čtyři,“ diví se matka.

Večer řádí bouřka. Starší sestra Lucka brečí, schovaná pod peřinou. Při zaburácení hromu by se nejraději zavrtala do válendy. „Vždyť je to venku, za zavřenými okny. Nic nám nemůže bouřka udělat. Proč se bojíš?“ nechápe Šárka.

V kuchyni se dohadují rodiče. „Prosím Tě, to si nemůžeš jít s námi na chvíli sednout?“ naléhá otec.

„Nemám stejně nic na sebe a víš, že mě to nebaví. Jdi si klidně sám.“

„Sám, sám... všichni jdou s manželkami a já zase sám.“

„A vůbec, kdo by hlídal holky?“ zkouší matka.

„No, babička.“

Matka se v duchu celá naježí – tchyně, no to určitě! „Ne, jdi si sám,“ řekne nahlas. Otec práskne uraženě dveřmi a odchází ven.

Ráno vytrvale prší a domov je po včerejší hádce rodičů prosycen nepříjemným dusnem. Šárka se snaží nepřekážet, staví si domy a hrady z kostiček, avšak odpoledne se zajímá: „Mami, kdy budou čtyři hodiny nebo radši dříve?“

„Dej pokoj s hodinami,“ odbude ji matka.

Nejstarší sestra Veronika se povaluje na posteli. „Hele, kdy budou čtyři hodiny?“ přišourá se k ní Šárka, v dlani nabízí bonbon, který někde vystrachala, ve druhé ruce starý budík, sice funkční, ale občas se zastaví, rodiče jí ho darovali. Dcerce se líbí, že ve tmě svítí zelenkavou, fosforovou barvou malé puntíky u čísel a taky ráda přikládá hodiny k pravému uchu. Tam slyší tikot, ale na levé ucho je budík neposlušný, tam nic, tam se zastaví vždycky. Však rodiče říkali, že občas nefunguje... Nu, nefunguje vždy jen z levé strany. Veronika sáhne po budíku a vysvětluje.

„Vždycky je celá hodina, když přijde velká ručička nahoru.“

„A kdy je čtyři, nebo radši míň?“

„No takto ukazují tři čtvrtě na čtyři a vůbec, čtyři budou za chvíli.“

V kuchyni vysedává od oběda babička, s oblíbenou Luckou na klíně. Ta si zuřící Šárku pohoršeně prohlíží. „A půjdu, půjdu!“ vzteká se malá, tahá bezradnou matku za sukni, dožaduje se tříkolky.

„To děcko je blázen. Přece ji nepustíš v tom počasí,“ namítá babička a významně potřásá hlavou: „To je celý otec. Podívej se na ni!“

Šárka brečí a dupe vzteky. Cítí ze slov babičky nenávist ke svému otci. „Jen jí tu tříkolku dej, aspoň se uklidní,“ rozhodla nakonec. Matce se sice vyřčený verdikt nezdá, ale dcerku ven vypraví. Své matce nikdy nedokáže odporovat.

Prší. Zbytečně se Šárka vyhýbá velkým loužím. Mokré tepláky ve chvilce studí, stejně jako jinak teplý, kašmírový šátek s červenými růžemi na béžovém pozadí. Už ho vidí! Uplakané tvářičky se rozzáří.

Šlápne do pedálů, voda stříká a vzápětí nastavuje hlavu k pohlazení. Voják se diví, zdá se, že se dnes ani neusměje, ale dítě vrtí záporně hlavou: „Ne, ne, to je všechno v pořádku. Jen chci pohladit.“

Však pohlazení, objetí, citu se jí doma nedostávalo.

LOUTKOVÉ DIVADLO, DĚDOVA SLIVOVICE

„Ona vůbec nemá ráda pohádky,“ diví se učitelky v mateřské škole, umístěné v honosné vile se stinnou zahradou, kde pobývá Šárka nejraději. Tady má svůj klid a prostor, soukromí v zelených úkrytech rozmanitých keřů. Uvnitř na ni učitelky často mluví a ona – nerozumí, co po ní stále chtějí. Ze všeho nejhorší – nudné loutkové divadlo. Zvědavě nakoukla za jeviště. Aha! Takhle to je.

Loutky mají starší žáci umělecké školy dramatického oboru navlečené na rukou, chodí s nimi i za ně mluví. „Je to kus hadru, zrovna jako se právě válí na zemi drak. Takový podvod! Nic živého jako třeba v kině při promítání pohádky Byl jednou jeden král. Tam byli všichni opravdoví...,“ uvažuje.

Děti napjatě sledují představení, jen Šárka odbíhá ke stavebnicím a netrpělivě vyhlíží maminku, která jí slíbila, že po školce půjdou k dědečkovi na zahradu.

Děda ve svých věčných montérkách, s černou rádiovkou na hlavě sype padané ovoce, které se za určitou dobu promění v lahodnou slivovici do sudu. „Babička bude zase řvát,“ poznamená šibalsky, odklopí víko sudu a odhání dotěrné vosy. „Fuj! To smrdí!“ šklebí se Šárka, děda se však pochechtává:

„Jo holka, tomu Ty ještě nerozumíš.“ Zasedl ke stolu u zahradní chatky, svačí oblíbené rybičky v konzervě.

„To si zase dáš. Vid’?“ ukázal na dva přichystané koše s ovocem a vnučka vesele přikývne.

Úrodné léto. Není možné všechno zkonzumovat, zpracovat, včera matka vyhazovala hnijící ovoce do popelnice. Právě se vrací s opláchnutou zeleninou na polévku. „Jdeme!“ zavelí.

„To vezmi domů,“ ukazuje děda hrdě na vrchovaté koše.

Matka se brání: „Zavařeniny, marmelády už nemám kam dát, ani čerstvé už to nikdo nechce.“

Děda posmutněl. „Doma nic nemáme. Všechno se snědlo!“ přesvědčuje Šárka.

„Tak vidíš. Děcko řekne pravdu a Ty jsi líná to odnést domů,“ vyčítá děda.

Matka vláčí dva těžké koše ovoce, zlobí se na dceru, ale ta za ní vesele cupitá. „Hlavně, že měl děda radost,“ myslí si.

„Zítra zase přijďte!“ volá za nimi.

„Všechno sníme, zase přijdeme!“ odpovídá vesele vnučka.

S dědečkem na zahradě tráví mnoho času od jara do pozdního podzimu.

Moc toho spolu nenamluví, jen tak sedávají u stolu před zahradní chatkou. Přesto nezapomenutelné chvíle dětství, kdy Šárka vnímá klid, čistotu, krásnou energii přírody a dobrotu milovaného dědečka.

Ráda čeká, až děda přinese pytlík se zrníčky slunečnice a zlehka sype na stůl. Ptactvo se slétá a zobe mu i z ruky. Takto si je ochočil a Šárka ví, že musí být zticha, radši se ani nehýbe...

Učí vnučku jíst některou zeleninu i s natí, kedlubny se slupkou, květák s košťálem, bylinky, kopr v surovém stavu.

„Děláš z ní králíka,“ rozčiluje se babička, ale Šárka ochutnává vše ráda. Jen pampelišky na chlebu s máslem jsou moc trpké, zato drobně nasekaný brutnák chutná jako okurka a okvětní plátky růží nebo poupátka taky nejsou špatné.

Kromě zahrady se doma dědeček věnuje chovu drobného domácího zvířectva. V kotcích králíkárny se to hemží velkým množstvím ušáků, v kurníku sbírá denně hromadu vajec, v chlívků chrochtá tučné, spokojené prase. Po zabijačce nakládá

děda maso do svého osvědčeného tajného láku k uzení. Vysokou kvalitou, chutí uzeného masa je známý v širokém okolí, svůj tajný recept však nikomu neprozradí. Lahůdkou jsou jablka proložená v sudu s kysaným zelím, šťavnatá, výjimečné sladkokyselé, jedinečné, zelné chuti.

Na podzim se zpracovává úroda vinné révy ze zahrady. Děda s námahou točí klikou lisu, aby ani kapička šťávy z hroznů nepřišla nazmar. U poctivých, dubových sudů pak ví, kdy přibližně očekávat první „bublání“ a čeká ve sklepe, tajemně osvětleném velkým množstvím důležitých svíček, aby nezmeškal tu pravou chvíli a včas sezval široké příbuzenstvo na burčák. A pije se, koštuje, pěkně u bublajícího sudu nebo před sklípkem, v jeho těsné blízkosti.

„Šárko, to si pamatuj, nikdy nepij burčák mimo sklep. Musí se pít na místě, nesmí se s ním hýbat! Pak už to jsou sračky,“ vysvětluje.

Tohoto moudra se celý život drží a nikdy neochutnala burčák nabízený ve stáncích k tomu na podzim určených, ve vinotékách a už vůbec ne od pochybných prodejců podél silnic.

Tradičně, na konci podzimu odjíždí děda s kamarády ze zahradní kolonie na pár dní do vzdálené pálenice. Auto sotva táhne velký přívěsný vozík, plně naložený sudy se zákvasem, který se změní v lahodnou slivovici a putuje do sudu.

Dědeček nikdy moc nepil alkohol, byť v zimě vždy na kraji rozpálených kamen stával kastrůlek se svařeným vínem na zahřátí namísto klasického čaje. Pouze dětem se přece jen to víno čajem

nebo vodou patřičně naředilo. To když o mnoho let později poznává první, budoucí manžel Šárky, dojde k prudké výměně názorů. „Vy jste všichni alkoholici a učíte to i děti!“ rozčílí se. „Tak víš co? Když se Ti u nás nelíbí, seber se a vrať se nazpět!“ zuří Šárka. Následně v noční hodině vyprovází, podpírá rozjařeného Martina z vinného sklípku. Už je spokojený, do jaké alkoholické rodiny se má přiznít. Však událo se, kamarádi po návratu z pálenice doprovodili dědu ke dveřím domova, zabušili a rychle utekli. Babička otevřela dveře a děda se skácel k zemi jako kláda v lese. „Pro Krista pána!“ lamentuje. Okamžitě chudák vystrašená volá doktora.

„Je v pořádku, spí. Přeneseme ho do postele,“ uklidnil lékař babičku. „Trošku to přehnal, no...“ Přeshlapuje u dveří, však ví a čeká... Spokojeně pak odchází s čerstvou lahví z pálenice.

V zimě Šárka ráda sleduje dědu chystajícího se vyjít ven. Soustředěně, pečlivě balí nohy do velkého množství novinového papíru a šup do gumových holínek s filcem. Není divu, že je děda velmi nazlobený, když se rodinní příslušníci opozdí a přijdou si vzít víno, zelí, vajíčka, zeleninu skrytou pečlivě v písku ve sklepě po tom, co už vše venku, na dvorku a ve sklepě obstaral a zbavil se novinových onucí. „Vašeho Boha! Nikdy se nenaučíte chodit ráno!“ hubuje. Babička je menšího vzrůstu, hubené postavy, s uhrančivýma tmavýma očima a hustými, černými vlasy, které až do smrti neprotkal jediný šedý vlas.

Krásný zážitek ji brzy z rána sledovat při rozčesávání dlouhé hřívy kostěným, velkým hřebenem. Vlasy následně stočí, sepne

jehlicemi a sponami do úhledného drdolu, překryje barevným, pestrým šátkem.

I tak se zpod šátku třpytí a nelze přehlédnout v uších na tu dobu velice neobvyklé, velké, zlaté kruhy.

Kalhoty nezná. Obléká široké sukně, pouze v zimě pod nimi schová třeba i dvoje tepláky.

Není divu, že dědeček tráví celé dny od jara do pozdního podzimu na zahradě, v zimě pak doma v malé komůrce, kde nachází azyl před temperamentní a ukřičenou manželkou.

Pravidelně se u babičky v prostorné místnosti kuchyně s kamny k vaření, pečení i topení schází nejbližší příbuzenstvo, tedy dva synové a dvě dcery se svými partnery a dětmi. Po skončení topné sezóny nasadí babička rukavice a smirkovým papírem usilovně drhne pláty kamen. Musí být vždy nablýskané, čisté, už kvůli smažení tenkých, bramborových placek, tzv. patentů, na nich. U stěny stojí mohutný kredenc, za nablýskaným sklem vystavené luxusní kousky nikdy nepoužívaného, užitkového porcelánu. Uprostřed místnosti dlouhý stůl s mnoha židlemi, další se přinesou z vedlejší místnosti, nabízí tradiční, moravské koláčky, dědečkovu znamenitě uzené, slaninu a samozřejmě víno, slivovici...

Na otomanu s vyšíváními a naducanými polštáři vždy poslušně sedí, štěbetají děti příbuzenstva a hlavně, natěšeně čekají na scénku hrozícího souboje dvou strýců, k níž dochází pravidelně a poté končí rodinné setkání výzvou babičky k okamžitému odchodu všech.

Milá rodinná pohoda, smích i nějaká ta tklivá písnička moravská – „Když jsem šel z Hradišťa za svítání...“, zapěje procítěně, s rukama rozpaženýma strýc Jan pisklavým tenorem, hrubým, chlapským basem se přidává druhý ze strýců, nebo „Mikulecká dědina“ končí se stoupající hladinkou alkoholu v krvi bratrů, s rozdílným názorem na politickou situaci. Za svůj jediný, správný názor jsou ochotni bojovat. Rudí v obličeji rozčilením a vypitým vínem vyskočí ze svých židlí jako dva kohouti proti sobě na souboj. Křičí, nadávají...

Strýc Pavel, urostlý, vysoký chlap, proti křehké, drobné postavice strýce Jana. Ovšem Jan je aktivní sportovec, boxer v kategorii muší váha. A známý výtržník: „Co Ty mě budeš poučovat! Zavřít Tě nechám, abys k rozumu došel!“ vyhrožuje kovaný komunista. Na vesnici, kde s rodinou bydlí, chodí pro jistotu s nasazenými boxerskými rukavicemi od příhody, kdy byl lehce, oprávněně, fyzicky umravněn spoluobčany.

V ten moment mezi soky vkročí mrňavá ječící babička, odstrkuje je od sebe a ze stolu sklízí všechn alkohol: „Když se neumíte chovat, tady se pít nebude! To bylo naposled!“ Tahle scénka je vždy poměrně dlouhá a napjatá, neboť bratři jsou velcí, bouřliví zastánci svého jediného, správného politického přesvědčení.

Za nějaký čas opět děti spořádaně sedí na otomanu, s očekáváním hrozícího souboje. Jinak by tady pro ně byla velká nuda.

Jednou chtěl zabránit blížící se bouřlivé výměně politických názorů dvou strýců manžel tety Marušky z Brna, strýc František, s titulem inženýra.

„Co Ty nám budeš vykládat. Zrovna Ty! Inženýre!“ Hlavy u sebe, dva páry červených, opilých očí si ho pohrdavě měří: „Si myslíš, když jsi inženýr! Jsi stejný blbec jak my!“

Ale krapet se přece jen zklidnili, skleničky v ruce, teď už tiše mudrují, zda je František dost dobrý pro jejich sestru, rodinu...

To ticho je však kratičké a zlověstné, po chvíli bratři opět zaujali bojovný postoj a selanka končí tradičním zásahem babičky. Strýc František odchází zachmuřený se slovy: „Kdo se přízení nebo přivdá do této rodiny, je chudák.“

VÁNOCE

Byt voní pečivem, jehličím a purpurou, dýchá klidem a láskou. Pro děti nejdelší den v roce, než se dočkají večera. Z rádia zní od samého rána koledy, otec uzamčen v obýváku s úsměvem velkého dítěte zdobí mohutnou borovicí. Tu obvykle sestaví, zručně stluče, sešroubuje dědeček z větví několika mizerných stromů, o které nikdo zájem nemá a jsou tedy prodejci vánočních stromů vyřazeny na odpis – zdarma. Matka vaří tradiční, zelnou polévku v naklizené kuchyni a dcery se vydaly s ostatními dětmi z okolí na Hliník.

Hliník, obrovskou vodní plochu, nyní potaženu bezpečnou, silnou vrstvou ledu, obklopují ideální kopce k sáňkování. Na led je přístup z hlavního, nejvyššího vrcholu. Zájemci o bruslení sviští dolů na saních, rychlost se při dojezdu na ledovou plochu ještě znásobí, vzápětí najedou sáně na uměle vybudovaný sněhový můstek, letí několik metrů vzduchem a to je ten správný okamžik provázený hlasitým křikem a strachem, aby tvrdě dosedly opět na led, pozbyly rychlosti a s nadšenými pasažéry přistály. Každá jednotlivá parta dětí tu má své vyhrazené místo k bruslení. Běda, kdyby se mrňata přimíchala na plochu zkušených družstev hokejistů...

O tom kopci nejdůležitějších však rodiče dětí nic netuší. Ten dole, ve výši sotva metr nad zemí přetínají mohutné roury, kterými údajně proudí do Hliníku odpad z městské elektrárny. Napětí dětí obrovské, neboť poslední pasažér, aby sáně s dětmi bezpečně pod rourami projely, zalehne v posledním momentu...

Domů se vrátily holky zdravě unaveny a brzy se rozsvítí vánoční strom. Borovice umístěna v rohu pokoje, jednou stranou u prosklených, zamčených dveří. A tady, na podlaze pod stromem, má Šárka svoje vánoční doupě. Radostně vdechuje vůni lesa, před sebou rozloženy dárky, nad ní ve skle dveří se odráží třpyt řetězů, svíček a skleněných koulí. Na návštěvu přichází babička s dědou,

v kuchyni matka vaří pro všechny kávu, víno, grog... Dědeček, podezřele tlustý, stále sedí v kožichu.

„Potkal jsem Ježíška. Posílá Ti dárek,“ usmívá se na vnučku.

Pod kožichem něco zabručí a ven vykoukla chlupatá hlava. Vzápětí k sobě Šárka tiskne plyšového, velkého medvěda. „Je příjemně teplý, asi bude opravdový,“ pomyslí si a vrací se zpět do své vánoční skrýše.

Za chvíli se vrátí do kuchyně k medvědovi, ale pod ním na židli je mokro.

„Nestaráš se o něj, tak se chudák počůral,“ vyčítá děda, významně pokyvuje hlavou a Šárka úžasem vykulí oči: „Ano! Je živý.“ A medvěda si odtáhne do svého vánočního příbytku pod voňavou borovici.

Dříve dostaly holky od babičky panenky s mrkacíma očičkama, takové jen tak někdo neměl.

„Pěkně nám už mrzne,“ poznamenala babička a Šárka pečlivě přikrývá ledovou pannu na váleňdě.

„Určitě jí je zima,“ myslí si, ale po delší době zjistí, že loutka nevytvořila dostatečné teplo. Zklamaná, ráno odnáší panenku do školky a přihodí ji do krabice s látkovými maňásky.

Štědrý večer končí, Šárka drží medvěda, budoucího věrného, nerozlučného parťáka, a hlavně důvěrníka kolem krku, spokojeně usíná.

NŮŽKY II

Nedělní ospalé odpoledne, otec zapnul rádio v dětském pokoji a odebral se k lenošení do křesla v obývacího. Matka myje

v kuchyni nádobí, aby poté usedla ke čtení, dovede při práci, starostech o početnou rodinu vyšetřit čas strávený nad knihami.

Šárka sedí s medvědem na váleňdě, znuděně pohupuje nožkami ve vytahaných punčocháčích, bude poslouchat pravidelnou nedělní pohádku. – „Těm princeznám, králi a vůbec všem to trvá, než přijdou ze zásuvky dovnitř,“ přemýšlí a mrzutě se podívá na přívodní šňůru. Přístroj chrastí, lampy se dlouho zahřívají, ale za přijímačem už to svítí. „Tak kde sakra všichni jsou? Asi se v té šňůře ze zásuvky ucpali, zasekli.“ Na stole leží nůžky a hlavou svitne nápad: „No počkej, Mišo, teď něco uvidíš!“ Vyskočí, nikde nikdo, přestříhne šňůru... „A všechny postavičky pustíme na svobodu. To bude paráda!“

Matka zařvala a zadržela dceru v momentě, kdy se připravovala stříhnout do hadrové, přívodní šňůry rádia.

POPRVÉ VE ŠKOLE

Slavnostní den prvního září, Šárka vykračuje poprvé do školy. Na poslední chvíli si vyřídil otec pracovní volno a je nemile překvapen účastí tchyně na rodinné události.

Dcera se vede s tátou za ruku. Vždy, když se k rodičům přidá babička z matčiny rodiny, věnuje se výhradně tátovi, jako by cítila jeho opuštěnost. Škola hučí, takové množství dětí nikdy neviděla a najednou si připadá ztracená, malá, nejmenší... Posadí se vystrašeně do poslední lavice, největší vzdálenosti od hroživé,

černé, nablýskané tabule. Do třídy vstupuje učitelka, hluk utichá a nastávající žáčkové se postaví. Vzápětí usednou, následuje uvítací proslov a poté kontrola přítomnosti. Děti se po vyslovení svého jména v lavici opět postaví s hlesnutím slůvka „Zde!“

„Vídeňská!“ nikdo se nehlásí a učitelka pátrá očima po třídě, jméno opakuje. Zlověstné ticho. Šárka usilovně přemýšlí: „Nebyla jsem to já?“ Hřmotem židlí usedajících dětí zanikají, ztrácí se počáteční slabiky dalšího příjmení. Slyší, rozumí jenom -ská, -ová. Víc nic. Zasáhla matka, s omluvným úsměvem ostatním přistoupí k Šárce, aby se postavila. Spolužáci, učitelka i rodiče se smějí roztržitosti budoucího prvňáčka, ale stojící Šárka má pocit, že se jí vysmívají všichni a všechno... Stojí a všichni se smějí. I černá školní tabule a voňavá, kožená taška, kterou pečlivě zavěsila na hák u lavice. Tu doma mnohokrát otevřela, aby přendala penál zase do jiné, momentálně vhodnější kapsy, nasávala příjemnou vůni kůže. Posadila se nazpět v lavici, hlavu skloněnou, už si jí nikdo nevšímá, v očích se třpytí slzy. Pláče.

„Proč ses nehlásila?“ ptá se otec cestou ze školy.

„Neslyšela jsem,“ odpověděla dcera.

„To je divné, vždyť doma slyší dobře,“ zamyslel se otec starostlivě.

Babička s matkou, krácející daleko za Šárkou s otcem, má poněkud jiné starosti: „To se divím, že si najednou udělal čas.“ Matka mlčí. Snad by se ráda svého manžela zastala, ale nahlas ne, to nemá před svou matkou odvahu.